

dalúságát. Nem tett volna rosszat könyvkiadásunk, ha a centenáriumi évében – vagyis az idén – megjelentette volna a Kisbojtárt.

Finta Sándort világszerte jobban ismerik, mint Magyarországon. Ennek oka nem az el nem ismerés, inkább a szűk körű publicitás. Ezért megragadjuk az alkalmat, hogy életútját ismertessük.

1881. június 12-én született Túrkevéen. Életét műszaki pályának szentelte mindaddig, amíg a sors igazán szeszélyes fordulata révén a szobrászatot nem választotta. Az első világháború után, már érett férfikorban külföldre távozott. Erre különösebb oka nem lehetett, mert bár elkészíti és sokszorosítja a Sztrájk című plakettjét, a fehérterror megkíméli. Nem így öccsét, akit kivégeztek. 1920-ban második feleségével, *Kántor Kata* iparművésszel Brazíliába távozott. Brazília ekkor ünnepli függetlenségi centenáriumi évét és világkiállítását tervez. Finta jelentkezik vázlataival, és megkapja a kiállítás szobrászati igazgatását. Három nagyméretű munkáját állítják fel Rio de Janeiróban.

Nem sokáig van maradása, vonzza az északi állam nagyobb lehetőségeivel... A szigorú bevándorlási törvények átmenetileg megkötik ugyan előrehaladását, de hamarosan eljön az idő, mikor a magyarok és az amerikai mecénások egymásnak adják műterme kilincset. Ekkor készíti el New York vezető egyházi személyiségének márvány mellszobrát, amely *Munkácsy* mellett másodikként képviselte a magyar művészetet Amerika nemzeti múzeumban. A nagy siker és a növekvő népszerűsége ellenére „új hazát” keres: Los Angelesbe költözik, ahol élete végéig dolgozik. Életműve tereket, középületeket, múzeumokat díszít. Mégis talán az a néhány tucat kispasztika, fa- és csontfaragás a legbecsesebb, mely szülővárosában látható testvéröccse, *Finta Gergely* szobrai mellett.

Nagy álmuk, hogy a Finta testvérek műveiből Túrkevéen múzeum létesüljön, megvalósult. Szobraik bemutatására külön terem épült, s a múzeum is nevüket viseli.

Befejezésül – s mintegy életútja összefoglalásaként – hadd álljon itt egy idézet, mely a TÁROGATÓ című kanadai magyar folyóirat egyik 1944-ben megjelent cikkéből való. „Finta Sándort mind művészt nagyra becsülöm, mint költőt tisztelem, de én a hírneve és a dicsősége mellett mégis az emberi humanitásáért becsülöm legtöbbszörre. És hiszem, nem vagyok egyedül, ki így gondolkodik”.

Ezt a hitet bizvást megerősíthetjük.

Fehérvári Béla

Finta Sándor Nyitrán

Hogyan került *Finta Sándor* a Nagykunság (Túrkeve) szülőtte a Felvidékre? Ennek a történetnek drámai előzményei vannak. Amikor 1903-ban, huszonhárom éves korában Nagyváradra került, ott öccsével együtt gyilkosságba keveredett. Egy kerítőtől gyilkoltak meg, mert szép, fiatal húgukat elcsábította. Ezért a tettért öccsét 8 évre, Finta Sándort pedig 12 évre ítélték. Büntetésének kitöltésére a Szamosújvár mellett fekvő, *Martinuzzi Fráter György* által 1540-ben épített várban létesített fegyházat jelölték ki.

Finta a fegyházban töltött ideje alatt dolgozott a kovácsműhelyben, a csatornázásnál és az asztalosműhelyben. A fegyház igazgatója felismerte képességeit és megbízta a fényképészeti osztály vezetésével. Nemsokára az igazgató fülébe jutott, hogy Finta a napi kenyéradagját nem fogyasztja el, hanem szobrokat készít belőle. Az igazgató kérte, hogy mutassa meg a kenyérből formált szobrokat. Ennek során Finta elmondta, hogy őt a képzőművészet érdekli, már az asztalosműhelyben is rajzolt és festett. Az igazgató megmutatta a szobrokat egy újságíróknak és a fegyenc egyszerűbb híres emberré lett. Az újságok hosszan írtak róla, híre külföldön is elterjedt. Lehetővé tették, hogy szobrászként

tovább dolgozhasson. Megbízást kapott, hogy a fegyház görögkatolikus temploma részére egy szobrot készítsen. Ez volt az első munkája, Krisztus sírbatétele.

Finta Sándor édesanyja fiának kilencévi raboskodása után kegyelmi kérvényt írt az uralkodónak. Csak igen hosszú idő elteltével kapott elutasító választ azzal az indoklással, hogy „fiának sem állandó foglalkozása, sem biztos keresete nincsen”. Összesen tizenegy évet töltött börtönben és csak az utolsó egy évet engedték el 1914-ben azzal a feltétellel, hogy azonnal bevonul katonának és kimegy a frontra. 1917-ben súlyosan megsebesült és Nyitrára helyezték át. A nyitrai háziezred akkori parancsnokához *Pottyondy Gusztáv* alezredeshez is eljutott annak híre, hogy Finta kiváló képességű szobrász. Ezért a kaszárnya egyik szobáját műteremnek rendeztette be. Megbízást kapott, hogy készítsen egy háborús emlékművet a nyitrai sziget bejárata részére. Alkotása a *haldokló honvédet* ábrázolja, nem a hőst, nem a győztes katonát. Ez hitvallás volt a lelke mélyén érzett háborúellenesség mellett. Megjárta a front minden poklát, saját magán tapasztalta a háború okozta szenvedéseket. Ez a szobor még ma is ott áll a nyitra sziget bejáratánál.

Finta Sándor Nyitráról Budapestre ment és 1920-ban elhagyta az országot. Először Brazíliában telepedett le. Itt megbízást kapott az új parlament 24 szobrának elkészítésére. Egy másik alkotásával, a hatalmas gránitszobrával, az Esővel nagy feltűnést keltett Rio de Janeioban. Művei által ismert és elismert szobrász lett. Három évvel később, 1923-ban elhagyta Brazíliát és az Egyesült Államokba költözött. New Yorkban portrékat, emlékműveket és plaketteket mintázott. A clevelandi Rockefeller park részére *Madách Imre* remek bronzszobrát készítette el.

A felszabadulás után szándékában volt visszatérni hazájába. Dolgait előre küldte és Los Angelesben már csak a hajóra várt. Erre azonban nem került sor. Finta Sándor 1958. augusztus 3-án Los Angelesben meghalt.

Vörösmarty Géza

Paulini Béla

A magyar parasztlelet mélyrétegét, a nincstelen zsellérek sorsát nem a falukatatók nyomán, sem pedig a néphagyományt mentő késői útjain ismerte meg, hanem már gyermekfejjel, mihelyt kitepegett a szülői ház küszöbén. Édesapja gazdatiszt volt a csákvári Gurdi majorban, az Esterházy hercegi birtokon, a falutól 2 kilométerre. Itt született *Paulini Béla* 1881. október 2-án. A hercegi uradalom cselédei között növekedett. – „Ne rongálja nagyon az esztét!” – mondta neki az öreg *Klupács* kocsis, amikor mint kisgyermeket a városi iskolába kocsiztatta Székesfehérvárra, a ciszterciák reálgimnáziumába.

Érettségi után a budapesti Műegyetemen tanult Paulini. – „Tanár leszek!” – írja boldogan szüleinek. Az *Urambátyám* című vicclap és több napilap közli rajzait, riportjait. Mint kezdő riporter elsőként repült el Budapest felett, és röpcédulákat dobált: „1913. augusztus 30-án Wittmann mérnök és Paulini Béla riporter itt repült” – felirattal.

Münchenben beiratkozott a festőakadémiára, de vonzotta a lapszerkesztés is. A *Simplicissimus* című szabados hangú német vicclap példájára Budapesten megindítja a *Fidibuszt*. Egy politikai színezetű háborúellenes vicce miatt jobbnak látja, ha hosszabb időre külföldre távozik. 1915-ben tér vissza, amikor is katonai behívóval kiküldik az orosz hadszíntérre. Valószínűleg ekkortájt ismerkedik meg *Czabán Samuval* a forradalmár tanítóval, akinek irányításával nemsokára gyermekeklapot indít.